

จักรพรรดิองค์ที่ ๑๖

ในปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในทุกวงการ ทั้งทางด้านภาครัฐและด้านเอกชน ในต่างประเทศมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อยู่ในทุกขั้นตอนของการทำงานและการดำรงชีวิตประจำวัน นโยบายภาครัฐของประเทศไทยก็มุ่งที่จะส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการ และการบริการประชาชน โดยทุกรัฐบาลล้วนให้ความสนใจโดยเรียกขานกันทั่วไปว่า "อีก็ฟเวอร์นเมนต์ (e-Government)" หรือ "รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์" การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในรัฐสภา อาจเรียกว่า "รัฐสภาอิเล็กทรอนิกส์ (e-Parliament)" ส่วนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศาลอาจเรียกว่าศาลอิเล็กทรอนิกส์ หรือ "อีคอร์ท (e-Court)"

ด้วยความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เรียกว่า ICT ทำให้ทุกภาคส่วนของสังคมเริ่มสนใจและสนับสนุนให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรม ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยเฉพาะระบบกฎหมายที่บัญญัติให้ศาลและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในเกือบทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานซึ่งในปัจจุบันมีกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภาและข้อกำหนดของศาลในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในขั้นตอนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลอยู่จำนวนมากหลายฉบับ ดังนี้คือ

1. กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในระดับตอน
การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล

1.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา 120/4 คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพได้ โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย หากศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมศาลจะอนุญาตตามคำร้องนั้นก็ได้ โดยให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามข้อกำหนดแนวทางการสืบพยานของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาที่ออกตามมาตรา 103/3 รวมทั้งระบุนิติการสืบพยาน สถานที่ และลักษณะพยานในการสืบพยานตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาดังกล่าว และไม่ถือว่าค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินคดี

¹ น.บ. (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิตไทย,
น.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, LL.M. Temple University (USA)
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำสำนักประธานศาลฎีกา

แนวทางการพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court System) ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา 121 ในการนั่งพิจารณาทุกครั้ง เมื่อพยานคนใดเบิกความแล้ว ให้ศาลอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟัง และให้พยานลงลายมือชื่อไว้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 49 และ 50

ความในวรรคหนึ่งไม่ใช้บังคับกับกรณีที่มีการใช้บันทึกถ้อยคำแทนการเบิกความของพยานตาม มาตรา 120/1 หรือมาตรา 120/2 หรือกรณีที่มีการสืบพยานโดยใช้ระบบการประชุมทางจอภาพตามมาตรา 120/4 หรือกรณีที่มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพหรือเสียงหรือโดยใช้วิธีการอื่นใดซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือพยานขอตรวจดูบันทึกการเบิกความของพยานนั้น ให้ศาลจัดให้มีการตรวจดูบันทึกการเบิกความนั้น

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 23) พ.ศ. 2550

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในภาค 1 ลักษณะ 5 ว่าด้วยพยานหลักฐานแห่งประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาวะการณ์ ทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของประเทศในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

1.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 2

(9) "หมายอาญา" หมายความว่า หนังสือบอกการที่ออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ชัง จำคุก หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลย หรือนักโทษ หรือให้ทำการค้น รวมทั้งสำเนาหมายจับหรือหมายค้นอันได้รับรองว่าถูกต้อง และคำบอกกล่าวทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับหรือหมายค้นแล้ว ตลอดจนสำเนาหมายจับหรือหมายค้นที่ได้ส่งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 77

มาตรา 59 ศาลจะออกคำสั่งหรือหมายจับ หมายค้น หรือหมายชัง ตามที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้

ในกรณีที่ผู้ร้องขอเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนซึ่งมีเหตุอันควรโดยผู้ร้องขอไม่อาจไปพบศาลได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อศาลทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสมเพื่อขอให้ศาล ออกหมายจับหรือหมายค้นก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้เมื่อศาลสอบถามจนปรากฏว่ามีเหตุที่จะออกหมายจับหรือหมายค้นได้ตามมาตรา 59/1 และมีคำสั่งให้ออกหมายนั้นแล้ว ให้จัดส่งสำเนาหมายเช่นว่านี้ไปยังผู้ร้องขอโดยทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

เมื่อได้มีการออกหมายตามวรรคสามแล้ว ให้ศาลดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขอหมายมาพบศาล เพื่อสาบานตัวโดยไม่ชักช้า โดยจัดบันทึกถ้อยคำของบุคคลดังกล่าวและลงลายมือชื่อของศาลผู้ออกหมายไว้ หรือจะใช้เครื่องบันทึกเสียงก็ได้โดยจัดให้มีการถอดเสียงเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของศาลผู้ออกหมาย บันทึกที่มีการลงลายมือชื่อรับรองดังกล่าวแล้ว ให้เก็บไว้ในสารบบของศาล หากความปรากฏต่อศาลในภายหลังว่า ได้มีการออกหมายไปโดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้เพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง หมายเช่นนั้นได้ ทั้งนี้ ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอจัดการแก้ไขเพื่อเยียวยา

ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลที่เกี่ยวข้องตามที่เห็นสมควรก็ได้มาตรา 77 หมายจับให้ใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร การจัดการตามหมายจับนั้นจะจัดการตามเอกสารหรือหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ก็ได้

- (1) สำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องแล้ว
- (2) โทรเลขแจ้งว่าได้ออกหมายแล้ว
- (3) สำเนาหมายที่ส่งทางโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

การจัดการตาม (2) และ (3) ให้ส่งหมายหรือสำเนาอันรับรองแล้วไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตาม หมายโดยพลัน

มาตรา 87/1 เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนร้องขอและผู้ต้องหาได้คัดค้าน หากศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้นำผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานไปยังสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นที่ศาล เห็นสมควรซึ่งสามารถสอบถามผู้ต้องหาหรือทำการไต่สวน โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุม ทางจอภาพได้ การดำเนินการดังกล่าว ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุม ใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ ให้ระบุวิธีการสอบถามและไต่สวน รวมทั้งสิทธิพยานในการนั้นด้วย

การไต่สวนตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าเป็นการไต่สวนในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา 133 ทวิ ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจาก การข่มขืนต่อสู้อย่างรุนแรง ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชกชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการ ในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิด อื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหาย หรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำการเป็นส่วนสัดส่วน ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำ เด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าคำถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด

อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมีให้เด็กได้อ่านคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการทราบ รวมทั้งแจ้งให้ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กทราบถึงสิทธิตามวรรคหนึ่งด้วย

นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ หรือพนักงานอัยการที่เข้าร่วมในการถามปากคำ อาจถูกผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กตั้งรังเกียจได้ หากมีกรณีดังกล่าวให้เปลี่ยนตัวผู้นั้น

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 139 การถามปากคำเด็กตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพ และเสียงการถามปากคำดังกล่าว ซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมีให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา 230 เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอหรือเมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร ศาลอาจเดินแผนสืบพยานหลักฐาน หรือเมื่อมีเหตุจำเป็นไม่สามารถนำพยานหลักฐานมาสืบที่ศาลนั้น และการสืบพยานหลักฐาน โดยวิธีอื่นไม่สามารถกระทำได้ ศาลมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทน ให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ดังศาลเดิม รวมทั้งมีอำนาจส่งประเด็นต่อไปยังศาลอื่นได้

ภายใต้บังคับมาตรา 172 และมาตรา 172 ทวิ ให้ส่งสำนวนหรือสำเนาฟ้อง สำเนาคำให้การและเอกสารหรือของกลางเท่าที่จำเป็นให้แก่ศาลที่รับประเด็นเพื่อสืบพยานหลักฐาน หากจำเลยต้องชั่งอยู่ในระหว่างพิจารณาให้ผู้คุมขังส่งตัวจำเลยไปยังศาลที่รับประเด็น แต่ถ้าจำเลยในกรณีตามมาตรา 172 ทวิ

ไม่ติดใจไปฟังการพิจารณาจะยื่นคำถามพยานหรือคำถามลงขอให้ตรวจพยานหลักฐานก็ได้ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานไปตามนั้น

เมื่อสืบพยานหลักฐานตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จสิ้นแล้ว ให้ส่งถ้อยคำสำนวนพร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางคืนศาลเดิม

มาตรา 230/1 ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอันไม่อาจนำพยานมาเบิกความในศาลได้ เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจอนุญาตให้พยานดังกล่าวเบิกความที่ศาลอื่นหรือสถานที่ทำการของทางราชการ หรือสถานที่แห่งอื่นนอกศาลนั้น โดยจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงในลักษณะการประชุมทางจอภาพได้ ทั้งนี้ ภายใต้

การควบคุมของศาลที่มีเขตอำนาจเหนือท้องถิ่นนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

การเบิกความตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

มาตรา 172 การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจลตรวจงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

ในการสืบพยาน เมื่อได้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย ภาวะแห่งจิตของพยานหรือความเกรงกลัวที่พยานมีต่อจำเลยแล้ว จะดำเนินการโดยไม่ให้พยานเผชิญหน้าโดยตรงกับจำเลยก็ได้ซึ่งอาจกระทำโดย การใช้โทรศัพท์วงจรปิด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีอื่น ตามที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกาและจะให้สอบถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลอื่นที่พยานไว้วางใจด้วยก็ได้

ในการสืบพยาน ให้มีการบันทึกคำเบิกความพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดออกเป็นภาพและเสียงซึ่งสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของการบันทึกได้ และให้ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกาใช้การบันทึกดังกล่าวประกอบการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา

ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาตามวรรคสามและวรรคสี่ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 172 ตี เว้นแต่ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ในการสืบพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้ศาลจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง โดยแจ้งให้พยานนั้นทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้ว ให้พยานเบิกความในข้อนั้นๆ หรือศาลจะถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ก็ได้

(2) ให้คู่ความถาม ถามค้าน หรือถามถึงผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

ในการเบิกความของพยานดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง ให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงไปยังห้องพิจารณาดำเนินการ และเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องแจ้งให้นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ทราบ

ก่อนการสืบพยานตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นสมควรหรือถ้าพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอโดยมีเหตุผลอันสมควรซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นผลร้ายแก่เด็ก ถ้าไม่อนุญาตตามที่ร้องขอ ให้ศาลจัดให้มีการถ่ายทอดภาพและเสียงคำให้การของผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีที่ได้บันทึกไว้ในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง ต่อหน้าคู่ความและในกรณีเช่นนี้ให้ถือสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำเบิกความของพยานนั้น ในชั้นพิจารณาของศาล โดยให้คู่ความถามพยานเพิ่มเติม ถามค้านหรือถามดิงพยานได้ ทั้งนี้ เท่าที่จำเป็นและภายในขอบเขตที่ศาลเห็นสมควร

ในกรณีที่ไม่ได้ตัวพยานมาเบิกความตามวรรคหนึ่งเพราะมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นให้ศาลรับฟังสื่อภาพและเสียงคำให้การของพยานนั้นในชั้นสอบสวนตามมาตรา 133 ทวิ หรือชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามมาตรา 171 วรรคสอง เสมือนหนึ่งเป็นคำเบิกความของพยานนั้นในชั้นพิจารณาของศาล และให้ศาลรับฟังประกอบพยานอื่นในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับ พยานหลักฐานแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีของประเทศในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

1.3 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการออกคำสั่งหรือหมายอาญา พ.ศ. 2548

1.3.1 การร้องขอและการออกหมายจับ หมายค้น โดยทางสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อ 28 ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันควรซึ่งผู้ร้องขอไม่อาจไปพบผู้พิพากษาได้ ผู้ร้องขออาจร้องขอต่อผู้พิพากษา ทางโทรศัพท์ โทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่เหมาะสม เพื่อขอให้ศาล ออกหมายจับหรือหมายค้นก็ได้

1.4 ข้อกำหนดคดีล้มละลาย พ.ศ. 2549

1.4.1 วิธีการติดต่อระหว่างศาล คู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ข้อ 4 เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและเที่ยงธรรม การติดต่อระหว่างศาลล้มละลายกับศาลอื่นอาจทำโดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น แทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษหรือประกอบกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน และความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ทำการติดต่อ รวมทั้งจำนวนและลักษณะของเอกสาร หรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

คู่ความ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดี หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี อาจได้รับอนุญาตจากศาลเพื่อใช้วิธีการติดต่อตามวรรคหนึ่งกับศาลแทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ หรือทางเจ้าพนักงานศาล หรือประกอบกันก็ได้ ทั้งนี้ โดยผู้ขออนุญาตเป็นผู้ชำระค่าใช้จ่าย

1.4.2 การรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อ 20 ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ หาก..

1.5 ข้อกำหนดศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ.2540

1.5.1 วิธีการติดต่อระหว่างศาล ข้อ 5. เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม การติดต่อระหว่างศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกับศาลอื่นอาจทำได้โดยโทรสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นแทนการติดต่อโดยทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษหรือประกอบกันก็ได้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วนและความเหมาะสมแก่ลักษณะเนื้อหาของเรื่องที่ต้องทำการติดต่อ รวมทั้งจำนวน และลักษณะของเอกสาร หรือวัตถุอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ศาลกำหนด

1.5.2 การบันทึกคำเบิกความของพยาน ข้อ 26. นอกจากจะบันทึกถ้อยคำของพยานไว้ในสำนวนเพื่ออ่านและให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานแล้ว ศาลอาจกำหนดให้มีการบันทึกการเบิกความของพยานโดยใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียงหรือภาพและเสียงอีกด้วยก็ได้

1.5.3 การสืบพยานบุคคลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ ข้อ 32. เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย มีคำขอและศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสืบพยานบุคคลที่อยู่นอกศาล โดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VIDEO CONFERENCE) ได้ โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย และไม่ให้ถือว่าค่าใช้จ่ายนั้นเป็นค่าฤชาธรรมเนียมในการดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งศาลอาจพิพากษาให้คู่ความฝ่ายอื่นรับผิดชอบได้ตามมาตรา 161 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การสืบพยานตามวรรคหนึ่งให้ถือเสมือนว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล

1.5.4 การรับฟังข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อ 33 ศาลอาจรับฟังข้อมูลที่บันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์หรือประมวลผลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ หาก..

1.6 ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการส่งคำคู่ความหรือเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโดยทางไปรษณีย์ โทรสาร หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2550

ข้อ 4 ในการส่งคำคู่ความหรือเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล คู่ความอาจส่งโดยทางใดทางหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ
- (2) โทรสาร
- (3) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์

2. แผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2549-2552

จากทั้งกฎหมายและสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าวศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางด้านตุลาการจึงจำเป็นต้องศึกษาและวางแผนในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมโดยรวม ซึ่งนโยบายของศาลยุติธรรมในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้นั้นถูกกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ.2549-2552 ดังนี้ คือ

เป้าหมายหลัก

– ระบบการทำงานด้านการบริหารจัดการของสำนักงานศาลยุติธรรม เข้าสู่ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (e-office) ภายในปี 2552

– การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การรักษาความเข้มแข็งและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในการอำนวยความยุติธรรม

– มุ่งนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการระบบงานของศาลยุติธรรม เพื่อการบริหารและดำเนินการให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง และประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น การพัฒนาระบบ จัดเก็บสำนวน และเอกสารไปสู่ระบบสารสนเทศที่ไม่ใช้กระดาษ (Office Paperless) การลงทะเบียน การออกหมาย การรับฟ้อง การนัดความ การบันทึกคำพยาน การสืบพยาน การยื่นเอกสาร และการจ่ายเงินค่าธรรมเนียมศาลและค่าปรับ โดยใช้สื่อสารสนเทศหรือการพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

– ศาลยุติธรรมเป็นแหล่งข้อมูลคดีและข้อมูลบุคคลที่สำคัญของประเทศไทยมีระบบการให้บริการข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และอินเทอร์เน็ต

– การจัดให้มีรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสะดวกแก่ผู้ติดต่อ เช่น สอบถามข้อมูลคดีทาง Internet เป็นต้น

– มีการพัฒนาระบบเครือข่ายรองรับการสื่อสารข้อมูลในทุกรูปแบบ ทั้งข้อมูลภาพและเสียง และมีการเชื่อมต่อเครือข่ายของสำนักงานศาลยุติธรรมเข้ากับเครือข่ายของมหาดไทย

– มุ่งนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในระบบงานของศาลยุติธรรม เพื่อการบริหารและดำเนินการให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง และประหยัดค่าใช้จ่าย เช่น การพัฒนาระบบการพิจารณาพิพากษาคดีด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

– มีการพัฒนาระบบงานในด้านการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องร่วมกัน เช่น การออกหมายต่าง ๆ การคัดฟ้องผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มศักยภาพระบบการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกยุติธรรม

– สร้างระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ทั้งระบบข้อมูลสถิติคดีที่เอื้อต่อการศึกษาวิเคราะห์ สภาพปัญหาของชาติ และระบบข้อมูลด้านการบริหารอื่น ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ วิจัย และใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างแพร่หลาย

– การจัดระบบฐานข้อมูลนายประกันช่วยกันป้องกันมิให้นายประกันเอาผิดเอาเปรียบคู่ความ

– เปิดช่องทางการบริการประชาชนที่ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ผ่านระบบ Call Center ที่มีระบบคลังข้อมูลข่าวสาร และเอกสารแบบฟอร์มต่างๆ

– เผยแพร่กฎหมายและแนวปฏิบัติกฎหมายที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ

– การมุ่งเน้นการจัดการความรู้ และพัฒนาหน่วยงานของรัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ประชาชนได้รับความรู้ทางกฎหมาย และการปฏิบัติตัวเมื่อมาศาลยุติธรรม จำนวนไม่น้อยกว่า 4 ล้านคนต่อปี ภายในปี 2552

– ประชาชน และผู้มีวิชาชีพทางกฎหมาย ใช้บริการข้อสนเทศทางกฎหมายของศาลยุติธรรม ไม่น้อยกว่า 1,000,000 คน/ปี ภายในปี 2552–2553

– ริเริ่ม เร่งรัด ผลักดันการสร้างองค์ความรู้ กฎหมายสำหรับชีวิตประจำวัน เพื่อให้บริการแก่ประชาชนระดับรากหญ้าผ่านหน่วยงานของศาลยุติธรรม รวมทั้งการให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ความรู้กฎหมายสำหรับชีวิตประจำวันแก่ชุมชน ความระแวดระวังรักษาสีทิสเสรีภาพของตนเอง อันจะทำให้สามารถใช้กฎหมายเพื่อสร้างการพัฒนาสังคมที่ดียิ่งขึ้น

วิสัยทัศน์ด้าน ICT ของศาลยุติธรรม

“เป็นองค์กรทันสมัยที่มีการนำ ICT มาใช้สนับสนุนภารกิจงานด้านตุลาการอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการให้บริการสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับงานคดีแก่ประชาชนด้วยข้อมูลที่ทันสมัย ถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเสมอภาค”

พันธกิจด้าน ICT ของสำนักงานศาลยุติธรรม

- 1) พัฒนาและส่งเสริมการนำ ICT มาใช้ในการบริหารภายในองค์กร
- 2) พัฒนาบุคลากรในองค์กรทุกระดับให้สามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เสริมสร้างและพัฒนาระบบข้อมูล/ข้อมูลสนเทศขององค์กรให้มีมาตรฐาน และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน อันจะนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านตุลาการ
- 4) เผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารด้านตุลาการ เพื่อให้สาธารณชนเกิดความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

เป้าหมายโดยรวมของการพัฒนาระบบ ICT ขององค์กร

- 1) พัฒนาและยกระดับข้อมูลในองค์กรให้มีความเป็นเอกภาพและมีมาตรฐานที่สามารถเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานอันจะนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการให้บริการข้อมูลสารสนเทศด้านงานคดี
- 2) พัฒนาความรู้ความสามารถด้าน ICT แก่ตุลาการและข้าราชการสำนักงานศาลยุติธรรม ด้วยวิธีศึกษาฝึกอบรม และดูงานอย่างต่อเนื่อง
- 3) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกหน่วยงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาข้อมูล ข้อมูลสนเทศ และความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบ ICT ขององค์กร

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างมาตรฐานข้อมูลและระบบงานสารสนเทศ เพื่อสามารถเชื่อมโยง/แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรด้าน ICT เพื่อรองรับการเป็นศาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Court)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนา ICT ให้รองรับภารกิจขององค์กร และสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมเพื่อก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางสารสนเทศด้านตุลาการ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การวางแผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน

จากแผนการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการบริหารของศาลยุติธรรมดังกล่าว ผู้บริหารของศาลยุติธรรมจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งาน โดยนายวิรัช ลิ้มวิชัย ประธานศาลฎีกา ได้กำหนดนโยบายเพื่อให้การบริหารราชการของศาลยุติธรรมเกิดประสิทธิภาพ โดยเน้นในสองส่วนหลัก คือ

1) ศาลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดและทั่วถึง

2) ผู้พิพากษาซึ่งเป็นที่พักของสังคมในความเป็นกลาง และความถูกต้อง จึงสรุปได้ว่า การที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงความยุติธรรมจากศาลและผู้พิพากษาได้โดยสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัดและทั่วถึงได้อย่างเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์แบบ ก็คือการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งนายพินิจ สุเสารัจ เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ก็ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลยุติธรรม เพื่อสนับสนุนแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมและนโยบายของประธานศาลฎีกาไว้ดังนี้ คือ

1) สนับสนุนโครงการ E-Court มาใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว

2) สนับสนุนและพัฒนาระบบ E-Office ใช้กับศาลทั่วประเทศให้มีระบบงานมาตรฐานเดียวกัน และสามารถเชื่อมโยงเครือข่าย online ได้ทั่วประเทศ เพื่อช่วยในการบริหารจัดการ เช่น ในการรับส่งหนังสือหรือเอกสารทางราชการระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดเงิน งบประมาณ ค่าไปรษณีย์และน้ำมันเชื้อเพลิง รวมถึงช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลในระบบมาใช้ในการวิเคราะห์ตัดสินใจ และติดตามงานโดยสามารถเรียกใช้ข้อมูลอย่างเป็นปัจจุบัน (Real Time)

3) ผลักดันและพัฒนาระบบโครงการสารสนเทศสำนักงานคดีศาลชั้นต้นและศาลสูงเพื่อใช้กับศาลทั่วประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และเชื่อมโยงเครือข่าย Online ได้ทั่วประเทศ เพื่อช่วยในการบริหารจัดการงานทางคดีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) จะดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายต่อระบบคอมพิวเตอร์และระบบ Video Conference ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลชั้นอุทธรณ์และคดีของศาลยุติธรรม

5) สนับสนุนภารกิจของศูนย์ให้บริการข้อสนเทศทางกฎหมาย (Excellence legal center: ELC)

6) สนับสนุนระบบ E-Library เพื่อให้บริการความรู้ การค้นหาข้อกฎหมายต่าง ๆ รวมทั้งกฎหมายใหม่ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากบริบทของความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และแนวนโยบายการบริหารราชการศาลยุติธรรม ทั้งจากการวางแผนและนโยบายในการบริหารงานศาลยุติธรรมของผู้บริหารดังกล่าว สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้ดำเนินการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court System) ที่เหมาะสมกับระบบของศาลยุติธรรม และต้องสอดคล้องกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่างๆ อีกทั้งควรเป็นระบบที่สามารถให้บริการแก่ประชาชน ความสะดวกในทุกระดับทั่วประเทศด้วย

แนวทางการพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court System) ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

คณะทำงานเพื่อศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาระบบศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court) ได้มีการศึกษาทั้งจากการค้นคว้าข้อมูล website ของศาลในต่างประเทศและมอบหมายให้คณะทำงานเดินทางไปศึกษาดูงานการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลในต่างประเทศได้แก่ ประเทศในยุโรป อาทิ สวีตเซอร์แลนด์ เยอรมัน นอร์เวย์ สวีเดน เดนมาร์ก และประเทศในแถบเอเชีย อาทิ ญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ซึ่งจากการไปศึกษาดูงานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของศาลในต่างประเทศพบว่า ศาลในต่างประเทศมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนการบริหารงานของศาลและเพื่อบริการประชาชนและคู่ความอยู่ในทุกขั้นตอน ศาลยุติธรรมจึงได้นำประสบการณ์จากการศึกษาดังกล่าวมากำหนดกรอบในการวางแผนงานเพื่อพัฒนาระบบศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court) โดยในเบื้องต้น ได้มุ่งที่จะพัฒนาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในศาลยุติธรรมให้ทั่วทั้งองค์กรทั้งสิ้น ดังนี้

- 1) ด้านการบริหารจัดการข้อมูลและการบริหารสำนวนคดี (Information and case Management)
 - 2) ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร (Communication)
 - 3) ด้านการจัดหาเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ (Technology)
 - 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Development HR)
- ในปัจจุบันศาลยุติธรรมได้ดำเนินการพัฒนาระบบ ICT ดังกล่าวไปแล้วในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลและการบริหารข้อมูลสำนวนคดี (Information and case Management)

ศาลยุติธรรมได้แบ่งระบบการบริหารจัดการข้อมูลออกเป็นสองส่วนหลัก คือ โปรแกรมบริหารสำนักงานทั่วไปเรียกว่าระบบ e-court office และโปรแกรมในส่วนการบริหารจัดการคดี เรียกว่า e-court casetrack โดยมีโครงการที่ดำเนินการพัฒนาไปแล้ว ดังนี้ คือ

2.1.1 E-court casetrack

- ระบบติดตามสำนวนคดีศาลชั้นต้นและศาลสูง (โปรแกรมบริหารสำนวนคดีในศาลต้นแบบ)
- ระบบบันทึกคำพยานด้วยระบบดิจิทัลศาลชั้นต้น (โครงการบันทึกคำพยานระบบดิจิทัลศาลล้มละลายและศาลทรัพย์สินทางปัญญา)
- ระบบสืบพยานและฝากขังผ่านจอภาพของศาลชั้นต้น (โครงการ vdo conference และโครงการ web conference)
- ระบบงานจัดเก็บข้อมูลผู้พิพากษาสมทบและผู้ทรงคุณวุฒิ (โปรแกรมบริหารสำนวนคดีในศาลต้นแบบ)
- ระบบงานวินิจฉัยเขตอำนาจศาล (โปรแกรมสืบค้นเขตอำนาจศาลและอัตราค่าส่งหมาย)

- ระบบฐานข้อมูลลูกหนี้ในการฟื้นฟูกิจการ (โปรแกรมติดตามสำนวนคดีศาลล้มละลายกลาง)
- ระบบฐานข้อมูลนายประกัน (โปรแกรมระบบนายประกัน)

2.1.2 E-court office

- ระบบการจัดเก็บเอกสารและสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ (โปรแกรมระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์)
- ระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลกฎหมาย ระเบียบ มติ และคำสั่ง (โปรแกรมศูนย์ข้อมูล Excellent legal center)
- ระบบงานทุนการศึกษาและงานต่างประเทศ (โครงการ MIS)
- ระบบงานประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (โครงการ web conference โปรแกรมระบบ E-court และโปรแกรมระบบ Knowledge center)
- ระบบงานการเบิกจ่ายเงินเดือน และภาษีอากร (โปรแกรมงบประมาณ การเงินบัญชี)
- ระบบงานห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (โปรแกรมห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์)
- ระบบงานข้าราชการและลูกจ้างประจำสำหรับใช้ในศาลยุติธรรม (โปรแกรมแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการศาลยุติธรรม)
- ระบบงานข้าราชการฝ่ายตุลาการ (โปรแกรมรับสมัครสอบและรวมคะแนนสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา และโปรแกรมแต่งตั้งโยกย้ายข้าราชการตุลาการ)
- ระบบฐานข้อมูลด้านการออกแบบและปรับปรุงแบบก่อสร้างอาคาร (โปรแกรมระบบ MIS)
- ระบบจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลคำพิพากษาศาลฎีกา (โครงการ Excellent legal center ศาลฎีกา)
- ระบบงานงบประมาณและแผนงาน/โครงการ (โปรแกรมงบประมาณ การเงินบัญชี)
- ระบบงานพัสดุ ครุภัณฑ์ สถานที่และยานพาหนะ (โปรแกรมงบประมาณ การเงินบัญชี)
- ระบบงานการเงินและบัญชี (โปรแกรมงบประมาณ การเงินบัญชี)
- ระบบงานฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Base) (โครงการ Web conference และโปรแกรมระบบ Knowledge center)

- ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการในสำนักงานศาลยุติธรรม (โปรแกรมระบบ MIS)
- ระบบงานสารสนเทศผู้บริหารระดับสูง (โปรแกรมระบบ Knowledge center)

2.2 ด้านการพัฒนาระบบเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร (Communication)

เนื่องจาก Internet เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและมีความสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งในระดับองค์กรและส่วนบุคคล ในปัจจุบันสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดทำระบบ Internet ความเร็วสูง (ADSL)

ความเร็วไม่ต่ำกว่า 2 Mbps ให้แก่ทุกศาล และหากมีการพัฒนาระบบการสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพแล้ว อาจจำเป็นต้องจัดหาระบบ Internet ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นกว่านี้เพื่อรองรับการสื่อสารผ่านทางระบบ web conference ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 ด้านการจัดหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ (Technology)

เพื่อให้การบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปอย่างสอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สำนักงานศาลยุติธรรมจึงได้ดำเนินการจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ต่อพ่วงเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของทั้งเจ้าหน้าที่ธุรการศาลและผู้พิพากษา ดังนี้

2.3.1 เครื่องคอมพิวเตอร์สำนักงาน

จากการเก็บตัวเลขข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องคอมพิวเตอร์ของหน่วยงานศาลจำนวน 255 แห่งพบว่า ศาลแต่ละแห่งจะมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1.) เครื่องที่มีอายุการใช้งานเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป (2.) เครื่องที่มีอายุการใช้งานไม่เกิน 5 ปี

จากข้อมูลพบว่า ศาลส่วนใหญ่จะมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอายุเกิน 5 ปี ขึ้นไปมากกว่าเครื่องคอมพิวเตอร์อายุการใช้งานน้อยกว่า 5 ปี และเมื่อนำเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอายุต่ำกว่า 5 ปี ในทุกศาล มาหาค่าเฉลี่ยต่อจำนวนข้าราชการและลูกจ้างประจำภายในศาลแล้ว พบว่า ค่าเฉลี่ยของเครื่องคอมพิวเตอร์ต่อคนในแต่ละหน่วยจะมีค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันมาก สำนักงานศาลยุติธรรมจึงจำเป็นต้องจัดตั้งงบประมาณ เพื่อจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ทดแทนเครื่องที่หมดอายุเป็นจำนวนมากทุกปี เพื่อให้ศาลทุกแห่งมีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัยเท่าเทียมกัน และสามารถนำมาใช้สนับสนุนการทำงานในระบบ E-court ต่อไป

2.3.2 เครื่องคอมพิวเตอร์ Notebook

เนื่องจากศาลยุติธรรมมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการคดีและการจัดทำคำพิพากษาของผู้พิพากษาให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถทำการตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นธรรม สำนักงานศาลยุติธรรมจึงจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อคอมพิวเตอร์ Notebook เพื่อให้ผู้พิพากษาศาลยุติธรรมทุกคนไว้ใช้ในการพิมพ์คำพิพากษาและค้นหาข้อมูลกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคำพิพากษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในขณะนี้ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมทุกคนได้รับมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ Notebook ไว้เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว

2.3.3 เครื่องพิมพ์ (Printer)

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องพิมพ์แบบ Laser printer ของหน่วยงานศาลจำนวน 255 แห่งพบว่า ศาลแต่ละแห่งจะมีเครื่องพิมพ์ Laser ที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เหมือนกับเครื่องคอมพิวเตอร์ คือ (1.) เครื่องที่มีอายุการใช้งานเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป (2.) เครื่องที่มีอายุการใช้งานไม่เกิน 5 ปี

จากข้อมูลพบว่า ศาลส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 จะมีเครื่องพิมพ์ Laser ที่มีอายุเกินกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวนมากกว่า ปัญหาเครื่องพิมพ์ขาดแคลนและเก่า นั้น ย่อมจะทำให้การพิมพ์เอกสารล่าช้า สิ้นเปลืองทั้งหมึกพิมพ์ และกระดาษ รวมทั้งเวลาในการบริการแก่ประชาชนด้วย

2.3.4 เครื่องสแกนเอกสาร (Scanner)

เนื่องจากปัจจุบันการส่งข้อมูลไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์กันทางระบบ Internet สามารถทำได้อย่างรวดเร็วขึ้น แต่จากการทดลองนำระบบการส่งหนังสือราชการจากกองกลาง สำนักงานศาลยุติธรรม ไปยังหน่วยงานศาลทั่วประเทศทางระบบ Internet พบว่า ปัญหาหลักก็คือ ทุกศาลรวมทั้งกองกลางซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานสารบรรณหลักขององค์กร ก็ยังขาดแคลนอุปกรณ์สแกนเอกสาร เพื่อแปลงเอกสารในรูปของกระดาษให้เป็นไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เพื่อเป็นเตรียมความพร้อมรองรับระบบสำนักงานอัตโนมัติ หรือที่เรียกว่าระบบ e-office ตามแผนงานการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่กำลังจะดำเนินการอยู่ในขณะนี้ สำนักงานศาลยุติธรรม จึงจัดหาเครื่องสแกนเอกสารความเร็วสูง จำนวน 1 เครื่องและระบบธรรมดาอีกจำนวน 1 เครื่อง ทำให้ทุกศาลได้รับแต่ละ 2 เครื่อง ซึ่งจะสนับสนุนให้ทุกศาลมีอุปกรณ์สแกนเอกสาร เพื่อใช้ในการรับส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในระบบ e-office ได้อย่างสะดวก รวดเร็วมยิ่งขึ้น

2.3.5 อุปกรณ์อื่น ๆ

นอกจากนี้ สำนักงานศาลยุติธรรม ยังได้จัดหาอุปกรณ์ที่มีความสำคัญต่อการสร้างประสิทธิภาพทางเทคโนโลยีแก่ทุกศาล โดยจัดซื้อเครื่องสำรองไฟฟ้า (UPS) เพื่อป้องกันไฟฟ้าดับ ไฟฟ้าตก ซึ่งอาจทำให้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์เสียหายได้ ตามจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่แต่ละศาลได้รับจัดสรร และยังจัดซื้ออุปกรณ์กระจายสัญญาณ Internet แบบไร้สายหรือที่เรียกว่า WiFi เพื่อติดตั้งในบริเวณห้องพักของผู้พิพากษา เพื่อรองรับการเชื่อมต่อ Internet แบบไร้สายกับเครื่อง Notebook ที่ได้จัดสรรให้แก่ผู้พิพากษาด้วย

2.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Development HR)

ในปัจจุบันสำนักงานศาลยุติธรรมให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากรของศาลยุติธรรมทั้งผู้พิพากษา และข้าราชการศาลยุติธรรมให้มีทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีทั้งด้านฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เพื่อให้บุคลากรของศาลยุติธรรมสามารถเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว โดยการจัดโครงการอบรม เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย รวมทั้งการจัดส่งบุคลากรของศาล เพื่อเข้าร่วมสัมมนาอบรมกับหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังได้ส่งเสริมให้บุคลากรด้านคอมพิวเตอร์ได้ยกระดับจากการเป็นลูกจ้างชั่วคราวขึ้นเป็นพนักงานราชการเพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วย

3. ทิศทางในการพัฒนาระบบศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court)

การพัฒนาระบบศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court) นั้น สำนักงานศาลยุติธรรมได้ทำการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการเป็นศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court) ไว้ดังนี้ คือ

ความหมายของศาลยุติธรรมอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court)

- 1) การบริหารจัดการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ทั่วทั้งองค์กรศาลยุติธรรม
- 2) มีการจัดเก็บข้อมูลต้นฉบับเข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์
- 3) การทำงานที่เคลื่อนไหวอย่างอัตโนมัติ
- 4) องค์ความรู้ที่ไม่ใช่เป็นเพียงข้อมูล (data) แต่ได้พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการตัดสินใจ (Decision Makers)
- 5) เป้าหมายคือการกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อส่งออก

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาระบบ E-Court

- 1) ถือว่าเป็นโครงการใหญ่ที่ค่อนข้างซับซ้อน
- 2) เป็นการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กรศาลยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรม
- 3) เป็นโครงการที่จำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
- 4) ต้องทำให้เป็นเรื่องง่ายๆ
- 5) ต้องทำให้มีความเข้ากันได้ทั้งกระบวนการยุติธรรม

ขั้นตอนการดำเนินการระบบ E-Court

- 1) ศาลถึงศาล (Court-to-Court)
- 2) ขั้นตอนการฟ้องคดี ใต้ส่วน พิจารณาและพิพากษาคดี (Prosecutor Charge Filing)
- 3) การขยายผลไปสู่สาธารณะ (Public/Bar e-Filing)

จุดเริ่มต้นในการพัฒนาระบบ E-Court

- 1) พัฒนาระบบแฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (the Electronic Filing System)
- 2) พัฒนาระบบการพิจารณาคดีแบบ Online (the e-Court Online Forum)
- 3) พัฒนาระบบการบริหารจัดการคดีแบบใหม่ (the development of the Court's new Case Management System)

แนวทางการพัฒนาระบบศาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Court System) ที่เหมาะสมกับประเทศไทย

- 4) พัฒนาระบบห้องพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์ และการสืบพยานทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (the use of electronic courtrooms and electronic hearings)
- 5) พัฒนาระบบไต่สวนคดีทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การนัดฟ้องฝากขัง (electronic trials)
- 6) ขยายผลการใช้ระบบการสื่อสารทางไกลผ่านจอภาพ เช่น การสอบถามข้อมูล การประชุมปรึกษาคดีทางไกล การทำงานที่บ้านของผู้พิพากษา (increased use of videoconferencing)
- 7) กำหนดแผนและรูปแบบการบริหารจัดการเอกสาร (a Document Management System)
- 8) การนำเสนอข้อมูลไปสู่สาธารณะ รวมทั้งการพัฒนาระบบ website ของศาลเพื่อให้บริการข้อมูลแก่ผู้เกี่ยวข้อง (information to the public, including the further development of the Court's website)

